

"לְדוֹרוֹת" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: קניגסברג	שם פרטי: זאב
--------------------	--------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: קניגסברג		בלועזית
Konigsberg		
שם פרטי איתו נולדתי: זאב (וולף)	בלועזית	שנת לידה: 1929
Wolf		מין: זכר
עיר לידה: מונקץ	בלועזית	ארץ לידה: צ'כיה
Munkachevo		
שם פרטי ושם משפחה של האב: דוד צבי קניגסברג	שם פרטי ושם נעורים של האם: חנה גולדברגר	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: מונקץ	בלועזית	ארץ המגורים: צ'כיה
Munkachevo		
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) השכלה יסודית	מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) תלמיד	חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא)
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: מונקץ (שם העיר או האזור ושם הארץ)		
במידה והיית בגטו, ציין את שמו: מונקץ	בלועזית	
Munkachevo		
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו: אושויץ, דרנהאו	בלועזית	
Auschwitz Drnhao		
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: מחנה דרנהאו	תאריך השחרור: 8.5.1945	
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)	ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור: מונקץ, צ'כיה	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממת' עד מת'	שנת עליה:	במידה ועלית באנייה, ציין את שמה
	1947	

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים)

נא לכתוב בגוף ראשון

נולדתי בעיירה מונקץ' אשר בצ'כיה בשנת 1929. היו לי שני הורים, אח ואחות. אבי דויד היה בעל שטחים בהרי הכרפתים וניהל עסק של כריתה ועיבוד עצמים. במהלך השלטות הגרמנים על אירופה העיירה שלי הועברה לשלטה הונגרית לאחר שהגרמנים פשוט סיפחו את האזור ונתנו אותו להונגרים. אשר שיתפו איתם פעולה. בתור ילד סבלנו מהמון הצקות בשל היותנו יהודים. זכור לי סיפור שיום אחד בדרך חזה מבית הספר, ניגשו אליי ואל אחי מספר ילדים גויים ואחד מהם ניגש לאחי הקטן והביא לו סטירה. אני לא ויתרתי, תפסתי את התיק של ביה"ס והעפתי אותו לעבר פניו ומיד ברחנו משם לכיוון הבית. ביתנו היה בסוף הרחוב עם גדר גבוהה מאוד. אני הכרתי אותה טוב מאוד ושהילד רדף אחריו, קפצתי מעליה והוא נשאר תקוע במקום ועוד קיבל ממני פליק בפנים ואני נעלמתי לעבר הבית.

לפני המלחמה החלו לאסור על יהודים להחזיק בבתי עסק ולכן סגרו מקומות. לדוגמא הייתה מכולת של דם יהודי שביום בהיר אחד השלטונות לקחו לו את הרישיונות של העק ומסרו אותם לאדם נוצרי וזהו ביום אחד היהודי איבד את החנות שלו. לאבי היו השטחים בהרי הקרפטים והוא היה ניגש למכרזים לצורך עיבוד עצים לבעלי מסילות הרכבת ומכיוון שהיה יהודי אסרו עליו להשתתף ולכן הוא דיבר עם חבר הונגרי נוצרי. המטרה הייתה שהעסק ירשם ע"ש חברו ההונגרי בכדי שהיהודי יוכל לגשת למכרזים והם יתחלקו בכסף. בדיעבד אותו "חבר" שהעסק נרשם עליו מהכסף שהעסק הכניס בלי לעשות כלום ולא השאיר לאבי כמעט כלום, אפילו אוכל בקושי היה לנו.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

בשבילי המלחמה החלה בשנת 1938 הייתי ילד כבן 10 וחזרתי עם אבי ואחי ועוד חברים מבית הכנסת. אנחנו השתרכנו מאחור שלפתע שמענו צעקות עזות רצנו לכיוון הצעקות והבחנו במספר גויים אוחזים בבחור יהודי ומעלים את זקנו באש. רצנו בבעתה הביתה וזה סימל את תחילת השואה היהודית. בשנת 1941 הגרמנים דרשו מהשלטונות ההונגרים לסלק את היהודים משטחם אבל ראש ממשלת הונגריה, שידע שהיהודים טובים לכלכלת מדינתו, סירב עד שהיטלר הציב דד ליינ ודרש 100,000 יהודים החל מו"מ שבסופו הוחלט כי כל יהודי ללא אזרחות הונגרית יעבור לחזקת הנאצים. דודי מצד אבא, ברח למונקץ מגליציה שבפולין ולא החזיק באזרחות הונגרית. הוא התחתן ונולדו לו 6 בנים ושלוש בנות. אחד הבנים הקים עסק של משאיות ומאוד הצליח אולם לגויים חרה שהוא הצליח ולחץ של היטלר עבד. אני זוכר יום שישי אחד בשעה 6:00 בבוקר, אשתו של דוד הגיעה נסערת ובוכה וסיפרה שהגרמנים לקחו את דודי יחד עם בתו הגדולה ושני בניו והיא לא יודעת מה לעשות. בדיעבד התברר כי הם נלקחו אל מותם. אחד הבנים שלו היה בשירות מטעם השלטונות באוקראינה ואיתו עוד ניפגש בהמשך.

במרץ 1944 הלכתי אל בית הכנסת ועדין היינו יכולים להתהלך בחופשיות כשעלינו טלאי צהוב. בדרך לבית הכנסת שמעתי שני יהודים מדברים בניהם ואחד אמר לחברו: "עכשיו יתחילו הצרות". אני עזבתי הכול ורצתי הביתה להגיד לאבא שהיטלר נכנס להונגריה. אחרי הכניסה הקימו את הגטאות והרובע שבו חייתי היה במתחם הגטו. במתחם זה היו גם בתי חרושת ללבנים ושם ריכזו את כל היהודים. יום אחרי חג הפסח הוציאו אותנו מהגטו וריכזו אותנו באחד מבתי החרושת ללבנים. לאחר ארבעה מים הוציאו את כולנו מבת החרושת והעלו אותנו לרכבות. לא יודע כמה קרונות היו שם. נסענו ברכבות המון זמן כ-100 יהודים דחוסים בקרון אשר נועד להובלת 18-20 בהמות, היינו בקרון בערך מיום שבת עד יום רביעי, ללא מים, עם מעט אוויר ומעט אוכל שלקחנו איתנו. בקרון היה חלון קטן שממני היה נכנס אוויר אבל הוא כל הזמן היה תפוס כי כל אחד ניסה לראות איפה אנחנו נמצאים. ביום רביעי בבוקר הרכבת עצרה ואני ראיתי שלט עליו רשום: אושוויץ, לא ידעתי מה זה אבל בן דוד של אבא, בחור אשר נמלט בעבר מכיוון שהיה באוקראינה, היה איתנו ברכבת והוא ידע טוב מאוד מה זה אושוויץ.

הורידו אותנו מהרכבות והיהודים שכבר היו במחנה עזרו לנו לרדת. אותי תפסו מהידיים ובזמן שהורידו אותי אמרו לי באידיש-

תגיד שאתה בן 18 ולאבי אמרו, תגיד שאתה בן 40 ואילו לאחי אמרו להגיד שהוא בן 16. אנחנו עמדנו בתור ארוך מאוד ולא ידענו לאן התור מוביל אותנו. בתור שמעתי את בן דוד של אבא אומר לו: "דוד אתה רואה את העשן...שם שורפים את לאה שלי ואת הבן שלי". את המשפט הזה אני זוכר עד היום. אז כבר ידענו לאן אנחנו הולכים.

הגענו לתחילת התור, שם עמד מנגלה והוא העביר חלק ימינה וחלק שמאלה. לא ידנו מה המשמעות של כל כיוון. שאלו אותי בן כמה אני ואמרת בן 18 ואחי אמר שהוא בן 16. עברנו לאותו כיוון יחד עם אבא ובן דודו ואילו אמי ואחותי עברו לצד שני. לפני שנפרדנו, אימי צעקה: "אנחנו נפגשים בבית". אבל אלו היו המילים האחרונות שלה. מהתור נלקחנו למקום בו גילחו את שערנו כדי שאם נברח ישר יידעו שנחנו יהודים. משם העבירו אותנו הלאה לבירקאנו שם היינו בערך יומיים. לאחר יומיים עשו מסדר. עמדנו בתורים ואת אחיו הוציאו הצידה וזו הייתה הפעם האחרונה שראינו אותו. אני ואבי נשארנו יחד. לאחר המלחמה שמענו עדויות מניצולים שראו את אחי הקטן וסיפרו שהוא שרד כמעט עד סוף המלחמה, אך לקראת הסוף לקחו את כל היהודים להשמדה. משם נלקחנו למחנה דרנהאו. שם, מפקד המחנה היה קצין גרמני אכזרי שא הוא לא היה הורד 2-3 יהודים ביום, הוא לא היה נרדם. הוא היה מעמיד אותנו במסר במשך 3 שעות אחרי יום עבודה שלם ומי שהיה זז אפילו 2 ס"מ מהקו היה מקבל ישר 25 מלקות בישבן. יום אחד בזמן מסדר גילו שהשמיכה שלי לא מסודרת כמו שצריך וישר קיבלתי במקום 25 מלקות. הכאב היה עז ובמשך חודש בקושי עמדתי על הרגליים. מהמחנה יצאנו כל יום לעבודות בסלילת כבישים ולי נתנו קונגו ששקל 21 קילו. כל יום הייתי צריך להחזיק בו 12 שעות ללא הפסקה ולחצוב. יום אחד ניגש אליי קצין גרמני שראה שאני מתקשה והעביר אותי לעבוד בסחיבת אבנים –הקצין הזה הציל את חיי.

באחד הימים בהם העברנו אבנים, עשינו שרשרת אנשים ואחד הפועלים לא שם לב שאני לא מסתכל והעיף לי את אחד הסלעים על היד. נלקחתי למרפאה ושם חבשו את ידי. למחרת העבירו אותי למחנה אחרי וכך הפרידו אותי מאבי. במחנה החדש זייפן-ווסר פיקד על וכוח השמירה-אותו קצין גרמני אשר העביר אותי לעבודה הקלה יותר בסלילת כבישים. באחד המסדרים לפני היציאה לעבודה, ניגש אליי אותו הקצין והעביר לי את תיק הצד שלו וביש ממני להעביר לו אותו לעבודה. כולם הסתכלו עליי וקינאו בתיק כי היה בו ואוכל וכולם ידעו שאוכל לקחת לי קצת אוכל. באתר העבודה התפקיד שלי היה לנקות את הסירים של הגרמנים ולהם היה עודף אוכל וכל דבר שנשאר בצד הקצין נתן לי לאכול וכך הציל את חיי.

במחנה החדש העבודות היו לחפור תעלות ע"מ להניח בהם צינורות מים. העבודה הייתה קשה ומאוד פיזית. היינו צריכים לחפור עם את חפירה לעומק של 2 מ ולרוחב של 80 ס"מ. כל אחד קיבל קטע ארוך והיינו עובדים ללא הפסקה במשך 12 שעות. אותו קצין גרמני ראה שאני מתקשה ולקח אותי הצידה והודיע לי שמהיום התפקיד שלי הוא לטפל בשני סוסים ועגלה, לשטוף אותם ולנקות את העגלה. בשבילי זו הייתה ברכה מכיוון שהייתה לי עבודה קלה יותר וגם אוכל זמין. בנוסף הקצין היה נוסע לסידורים שונים ולוקח אותי יחד איתו. היינו מדברים בדרך על הכול. הייתי מספר לו על משפחתי ועל חיי. הוא היה נותן לי לנהוג על המרכבה. יום אחד הוא ביקש ממני לעצור את המרכבה ליד גינת ירק. הוא ירד מהעגלה וקטף את כל הירקות. הוא חתר אותם והכין לנו סלט לאכילה. הקצין סמך עליי כי היה אסור להשאיר יהודי ללא השגחה אפילו לרגע אבל הוא ידע עם מי יש לו עסק.

פעם בשבועיים בימי ראשון היינו נשארים במחנה לניקיונות ומנוחה. באחד מימי הראשון ניגש אליי חבר והציק לי: "ווילי הקצין מחכה לך בשער". אני רצתי לשם במהירות והוא נתן לי עט ודף ואמר לי: "מהר אני נוסע למחנה של אביך תרשום לו משהו ואני אעביר לו". הייתי מאושר.

בתחילת העבודות על תעלות המים היינו הולכים מרחק קצר עד לאתר העבודה, אך עם הזמן התרחקנו וההליכה לאתר ארכה כשעתיים וחצי לכל כיוון. בנוסף עבדנו כ-12 שעות ואף חזרנו למחנה עוד שעתיים וחצי בקיץ, חורף, ללא הנחות. באחד מימי החורף הלכתי בראש הטור (תמיד הלכתי קדימה כדי שאוכל לנוח בזמן שממתינים לאחרונים) וכחצי שעה לפני ההגעה למחנה עצרו את כולם. ישבנו והמתנו ואז שמעתי שני חיילים גרמניים מדברים בניהם על רכבת שנתקעה בגלל עצים שנפלו וחסמו את המסילה. מיד הסתובבנו והלכנו לפנות את העצים כדי להחזיר ת הרכבות לשגרה. רק תארו לכם אחרי עבודה של 12 שעות והליכה רבה, היינו צריכים לפנות עצים כבדים ששקלו המון. לפנות בוקר רק חזרנו למחנה.

במחנה היה מנהל מחנה יהודי מהולנד שהתיידדתי איתו כיוון ששנינו דיברנו גרמנית. במהלך הקיץ ראיתי שהגרמנים בונים מבנה חדש ודיברו שיעבירו את כל הילדים במחנה לשם. כ"כ חיכיתי לזה. כשחזרנו למחנה באותו חורף לאחר פינוי המסילות, ניגש אליי

אחד מחבריי ושאל אותי איפה הייתי כי כל ילדי המחנה הועברו לבניין החדש. כ"כ הצטערתי לשמוע את זה כי חיקיתי לעבור לשם. אחה"צ ניגשתי למנהל המחנה היהודי ושאלתי אותו למה לא העבירו גם אותי. המנהל הסתכל אליי וענה לי בשקט, אל תדאג בפעם הבה אני אדאג שתעבור לשם – הוא ידע בעצם שניצלתי כי כל הילדים שנלקחו לבניין החדש, הוצאו להורג.

בוקר אחד יצאנו לעבודה ולפני החזרה למחנה, הקצין האחראי ספר את העובדים וגילה כי אחד חסר. מסתבר כי האדם שברח הוא יחבר ילדות שלי ממונקץ. התחלנו לחפש אותו, ואני שהכרתי אותו קינאתי בו כי הייתי בטוח שהצליח לברוח. לאחר מספר ימים שוב גילינו שמישהו חסר ולאחר חיפושים של מספר שעות, מצאו אותו לא הרחק ממקום העבודה. הוא הלך למטבח ששירת את חיילים גרמניים בקרבת אתר העבודה וחיפש קליפות של תפוז"א מאחר והיה רעב. הוא חזר למחנה ובלילה הרגו אותו.

במחנה ידענו את מועדי החגים ואני זוכר שבנר ראשון של חנוכה, בחצות הליל הגרמנים העירו אותנו ועשו לנו מסדר מיוחד. לא ידענו למה לאחר כל שעות העבודה וההליכה ובקור העז העירו אותנו. בחצר המסדרים הבחנתי במתקן עץ ולא ידעתי למה הוא נמצא שם ומה הוא. לאחר מספר דק' התברר כי זהו עמוד תלייה. עמדתי עם הגב למתקן ופתאום שמעתי מישהו פונה אליי: "וולף, תזכור את היורוצהייד (יום הזיכרון)" וראיתי את חבר הילדות שלי נלקח לתלייה. כמובן שאת התלייה נאלץ להציע מנהל הגטו היהודי וכמובן שלא הייתה לו ברירה, זה היה או חייו או חיי האחר. למחרת ניגשתי אליו וביקשתי ממנו אם יואיל בטוב ליבו... והוא ענה לי: "וולף, מאז שנאלצתי לתלות יהודים אין לי כבר לב". זה היה בדצמבר 1944 וכבר שמענו את הדי המלחמה קרובים וידענו שמהו הולך לקרות לטוב ולרע.

אבא שלי נשאר במחנה דרנהאו והיה לי קשר עם אבי דרך יהודים שעבדו איתנו אך התגוררו במחנה שלו. בחודשים האחרונים אבא שכב במרפאה לאחר שעבר שני התקפי לב בזמן מאסרו. רופא יהודי מרומניה שעבד במרפאה והצליח במשך תקופה ארוכה להסתיר את אבא וכך הציל את חייו. הגרמנים שפחדו ליפול בשבי הרוסי החלו בפינוי המחנות וכל יום יצאו צעדות מהמחנה שלנו. הגיע היום ובו עמדתי במסדר לפני תחילת הצעדה ממש לפני היציאה ניגש אלי הקצין הגרמני שהיה חברי, תפס אותי בצווארון והעמיד אותי בצד 4 שעות. היה המון בלאגן באותו יום ואני הצעתי לחבר להצטרף אליי כי ידענו שאת הצעדה הזו לא נסיים... ונמות בדרך. היום אני חושב שמתוך מחנה שהכיל 2800 איש לא נשארו אפילו 280. אותו חבר אמר לי ששמע שהולכים להצית באש את כל מה שנשאר מאחור וענתי לו שעדיף להישרף יחד עם אבא שלי ולא למות לבד. החבר שלי לא שרד.

יצאנו לכיוון המחנה בו שהה אבי לאחר שהקצין הגרמני הפריד אותי משאד אנשי המחנה. במחנה הקצין הסתכל עליי ואמר לי להתראות. אני לא זוכר מי לקח אותי למחנה אבי אך מיד שהגעתי ונכנסתי בשערי המחנה של אבי חישתי אותו ולפתע ראיתי בחור שהכרתי מעירי, וקראתי לו מספר פעמים עד שענה לי. לאחר שהזהרתי סיפר לי שאבי נמצא כאן והוא ילך לקרוא לו. עמדתי במקום והמתנתי שיחזור. לאחר מספר שעות ראיתי את נחמן יוצא מהמטבח, הוא ראה אותי ושאל: "למה עדין אני ממתין במקום? הרי אבא שלך כאן והוא הצביע עליי". התברר שעמד שני מטרים ממני הוא לא זיהה אותי ואני לא אותו.

לאחר שהגעתי למחנה נתנו לי לסחוב את הגופות מהמחנה. כל יום שלוש פעמים הייתי יוצא מהמחנה עם מריצה ובפנים גוויות ואת זה היינו סוחבים 8 ק"מ לכל כיוון. אם חס וחלילה עזבת בטעות את העגלה אפילו לשם קינוח האף, העגלה הייתה מדרדרת. כך עבדתי עד 16 שעות ביום.

ב-8.5.45 שיחררו את המחנה ואני יצאתי מהמחנה ובשער עמד קצין גרמני. כשחזרתי בערב לא פתחו לי את השער ואני ישר פתחתי את השער וראיתי את מטבח המחנה במגודר פרוץ וכל הקצינים הגרמנים נעלמו. ראיתי את מפקד המחנה הגרמני מסתובב בינינו לבוש בבגדים אזרחיים ובמטבח נמצאים כל היהודים עם מלא אוכל. ישר הלכתי למחסן האוכל של ה-אס אס ופרצתי אותו בגרזן וישר לרצתי לאבא עם אוכל שלקחתי משם וצעקתי לאבא: "אבא, יש אוכל, נגמרה המלחמה". אבא שלא היה לו כוח אמר לי עזוב אותי ותן לי לישון וגם אתה אל תאכל הרבה-הוא ידע שזה מסוכן.

אנא ספרי על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

(השחרור וחזרתך הביתה, חיך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

אבא העיר אותי לפנות בוקר ואמר לי קדימה בוא נצא מפה. התאספנו עשרה חברה בני עיר אחת ואמרנו שנלך הביתה. רצינו לברוח לפני שהרוסים יסגרו את המחנה מהפחד שתתפשט מגפת הטיפוס. יצאנו מהמחנה ועצרנו בצד הדרך ושכחנו בתעלת

המים. לפתע ראינו קצין רוסי והוא שאל אותנו באידיש אם אנחנו יהודים. אמרתי לו שכן והקצין שאל את אבי לאן אנחנו הולכים ואבי אמר למונק'. הקצין אמר לו: "מה אתם משוגעים זה 2800 ק"מ מכאן. אני שחררתי את מונקץ. הוא אמר לאבי תמתין רגע והלך ולאחר זמן מה חזר עם עגלה וסוסים .

הגענו למונקץ ובדרך אל בית מגורי מתחנת הרכבת היה מרחק של חצי שעה הליכה לערך. בדרך פגש אותי ילד נוצרי שלמד איתי בביה"ס. לאחר שזיהה אותי פנה אליי ושאל: "אה חזרת? חבל". אמרתי לו: "חבל, אה?" ונתתי לו בעיטה. הגענו הביתה, עלינו במדרגות ודפקתי בדלת בייתי כדי שיתנו לנו להיכנס. עמדתי מאחורי אבי ואת הדלת פתחה הכובסת והיא לא נתנה לנו להיכנס. לפני המלחמה אבי הסתיר במזווה דברי ערך בצנצנת בתוך בור. לכן ידענו שת הבית לא נקבל אבל היה לנו חשוב להוציא את הצנצנת מהדירה.

למחרת אבא ראה חבר שלו מהקהילה היהודית והתייעץ איתו מה לעשות. החבר שמע את הסיפור, פנה אליי וביקש למצוא 3 חברים ולהגיע איתם. לאחר מספר דק' חזרתי עם עוד שני חברים. הוא ביקש ממני לקנות שני זוגות גרבי משי. הוא הציע שנתחפש לשוודים ונלך לבית להפחיד את הכובסת. כשהגעתי לדירה והכובסת פתחה, דחפתי את הדלת והפלתי אותה. חברי הגיעו והם קפצו עלי וסתמו לה את הפה. אני ניגשתי למזווה, חפרתי והוצאתי את הצנצנת. ביקשתי מהם לקשור את הכובסת וברחנו משם. תפסתי מונית ונסעתי לתחנת הרכבת ושם חיכה לי אבא. חזרנו לבודפשט ומשם לפראג. לפראג נסענו מכיוון שמבית החולים שהשתחררנו נתנו לנו אפשרות להגיע לבית הבראה. בפראג המקום היה מפואר, אזור יפה מאוד וירוק. החלטנו שאנו נשארים בצ'כיה. קיבלנו דירה באזור הסודטים והתחלנו להשתקם. היה לנו יכוח אבא רצה להשתקע באמריקה ואילו אני רציתי לעלות לא". במהלך אחד הוויכוחים העלית אפשרות שניפרד וכל אחד ינסה להסתדר איפה שהוא רוצה. מי שיסתדר קודם יביא את השני. אבא כעס ואמר: "נשארו רק שנינו ואני לא מוכן לעזוב אותך".

באחד הימים שהסתובבתי בפראג פגשתי בן דוד של אבא שהיה חייל צ'כי ויחד איתו היה חייל מהבריגאדה היהודית. הם חיפשו ניצולי שואה והבריוח אותם לא". הם הנפיקו להם אישורים פיקטיביים. לקחתי אותו לאבא והוא נתן לאבא כתובת בגרמניה, במינכן, וביקש מאבא ללכת לשם ומשם יעלו אותנו ארצה. נסענו למינכן כמו שביקש, אבל כאשר הגענו לכתובת מסרו לנו שהגענו מאוחר מידי וחיילי הבריגאדה עזבו את העיר (הבריוח אותם לאחר פוגרום שהיה בכפר סמוך). נשארו בגרמניה ושם התגייסתי לפלמ"ח. נשלחתי לדרום צרפת והתחלנו להתאמן לקראת העלייה לא".

נא ספרי/י על חיירך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

ב-21.12.1947 העלו את כל המחלקה שלי על ספינת דיג והתחלנו במסע לא". הגענו לחופי הארץ ואינני יודע היכן מכיוון שישר פזרו אותנו לבתי מתנדבים. בבוקר לקחו אותנו למחנה 22 בבית ליד. משם המשכנו לקיבוץ חולדה והמשימה שלנו הייתה לאבטח את השיירות שנסעו לירושלים. הייתי כ"כ גאה ללבוש מדים, להיות עם נשק ולאבטח את השיירות. את המשך שירותי עשיתי בהר הצופים עד שגילו שאני בן יחיד וכל משפחתי, למעט אבי, ניספו בשואה. אבי שהגיע לארץ חי במחנה עולים בנתניה. את המשך שירותי הצבאי עשיתי בחיל גבעתי כנשק עד לשחרורי.

עם שחרורי מהצבא, לא ידעתי מה לעשות. לא רציתי להגיע למחנה העולים של אבי כי רציתי להיות עצמאי. החלטתי לקחת טרמפ והיכן שיעצור לי שם אתחיל את חיי. רצה הגורל והגעתי לר"ג שם החלטתי לבסס את חיי. בתחילה חייתי מספר שבועות על ספסל אך לאחר שעבדתי וחסכתי הצלחתי לקנות דירה. את אשתי הכרתי בביקורים שהייתי עורך אצל אבי בנתניה. לאחר שדודות שלה שכנעו אותי, הצעתי לה לצאת איתי ומאז אנחנו נשואים יחד. הקמנו בית בישראל ויש לנו 2 ילדים, בת ובן, 9 נכדים ושני נינים. אני מקווה שאמשיך להיות בריא ואמשיך ליהנות מהמשפחה ומהמדינה.